

Magyar Szó Újvidék–Szabadka
Mihályi Katalin
Interjú (2006)
Kulturális szerveződés a politika karmaiban

A Vajdasági Magyar Művelődési Szövetség holnap ünnepli fennállása 60. évfordulóját

A vajdasági magyar kultúrszövetség történetén keresztül szépen követhető a délvidéki magyarság sorsa. A holnapi szabadkai központi rendezvényen a Vajdasági Magyar Művelődési Szövetség 60 éves jubileumáról emlékeznek meg, ám a délvidéki magyarság szerveződése a művelődés terén jóval korábban, már 1920-ban elkezdődött, csak a hatalom mindig idejekorán letiporta. Erről dr. Szöllősy Vágó Lászlóval, a Vajdasági Magyar Művelődési Szövetség főtitkárával beszélgettünk:

- Hiába volt félmillió magyar, akkoriban is jól tudták, hogy a szervezetlen tömeg nem képvisel sem politikai sem más téren erőt. Ez szociálpszichológiai tény. Minél több szállal kapcsolódunk egymáshoz, annál erősebbek vagyunk. Persze, az aktuális hatalom mindig nagyon odafigyelt a kisebbség szerveződésére. A 30-as években Nagybecskerekén a politikai rendőrség csak egy Vojvodinai Magyar Kultúrszövetség dokumentumot talált, melyen föl volt vázolva egy majdani magyar kultúrszövetség megalakításának esetleges tagsága. Amint ezt megtalálták, lecsaptak, s amely egyesület neve szerepelt a listán, abban a pillanatban betiltották Bácska- és Bánát-szerte. A harmincas évek vége felé enyhült a politikai klíma, rájöttek, szükség van a magyar szavazatokra is. Újvidéken már a kultúrszövetség alakuló közgyűlését is megtartották, de a belügyminiszteri bejegyzésre nem került sor. A Szerb-Horvát-Szlovén Királyságnak érdekében állt a világ és Magyarország felé mutatni, hogy mennyire szívén viseli a magyar kisebbség sorsát, úgyhogy e politikai játék részeként lehetséges, hogy a bejegyzés is megtörtént volna. Közben 1941-ben Bácskát, Szerémséget és Muraközt visszacsatolták Magyarországhoz és megalakult a Délvidéki Magyar Kulturális Szövetség. Több figyelemre méltó dolgot szervezett, például a támogatásával megjelent az első délvidéki daloskönyv - hallottuk dr. Szöllősy Vágó Lászlótól.

• **A partizánhatalom véresen megtorolta a kulturális szerveződést.**

- Fasiszta szervezetnek minősítették, és a tagjait rendre háborús bűnösnek nyilvánították. Falusi kántorok, tanítók voltak a vezetői, s semmi fasiszta nem volt benne.

• **Miért épp az 1945-ös megalakulást ünneplik?**

- Ekkor vitték végig a teljes jogi procedúrát, ekkor történt meg a belügyminiszteri bejegyzés. Az 1945-ös megalakulást a kommunista párt kezdeményezte, nem osztályidegen értelmiségi kádereket válogattak ki, hanem olyanokat, akiknek hosszabb munkásmozgalmi múltja volt, vagy legalább a kultúrmunkában jártasak voltak.

• **Az ezt követő időszakban egy érdekes jelenség tapasztalható. A Kultúrszövetség néhány évig dolgozik, de annyira jól végzi a munkáját, hogy a hatalom rögtön átalakítja, majd végképp megszünteti.**

- A vajdasági magyarságnak volt a legkifejezettebb kulturális igénye, úgyhogy mihelyt lehetőséget kapott, abban pillanatban kivirágzott a kultúrája. Ezt bizonyítja például az a tény, hogy az ötvenes évek legelején a bácskai magyar amatőr színjátszók találkozóján 58 színjátzó csoport vett részt. Az 1945-ben megalakult Kultúrszövetséget már 1948-ban átszervezték, mert túlságosan megmozgatta a magyarságot. Akkor a művelődési egyesületek magyar osztályává vált, fölötte szerb irányítóval. Ekkor is ugyanolyan lendülettel dolgozott ez az osztály. Majd 1952-ben Magyar Kultúratanácsá alakult, s ekkor derült ki igazán, hogy milyen nagy dolgokra képes. Megrendezte a palicsi Magyar Ünnepi Játékokat. A 60 éven felüliek között kevés olyan magyar ember létezik Vajdaságban, aki nem hallott róla (én tanítóképzősként vettem részt). Csak egy példa: a szabadkai magyar nyelvű tanítóképző 360 tagú kórusa éneket a megnyitón.

• **Annyira jól sikerült, hogy második ünnepi játékokra már nem is került sor, a hatalom betiltotta a Kultúrtaács munkáját.**

- Ennek a betiltásnak nem volt akkora visszhangja, mint a palicsi ünnepi játékoknak. Ma sem érdekli az embereket, hogy ki áll a vajdaság magyarság színjátszó- vagy kórustalálkozója mögött, csak arra emlékeznek, hogy ezt vagy azt a rendezvényt mikor és hol tartották meg. Így sikkadt el a Kultúrszövetség felszámolása is az ötvenes évek első felében. Mint kifejtették, a szocialista öngazgatású társadalomban nincs helye a vertikális szerveződésnek. A pártalapszervezetek ezt sorra kimondták, önkritikát kellett gyakorolni, vagy ha nem, akkor jöttek a szankciók. A legjobb esetben pártból való kizárás volt a büntetés. Ez az erkölcsi-politikai alkalmasságban egy fekete pontot jelentett, ami bizonyos munkakörök betöltésére alkalmatlanná tette az illetőt. Minket sújtott ez a betiltás, mert másik nemzetiség nem tudott olyasmit felmutatni, mint a palicsi ünnepi játékok megszervezése. A többi vajdasági nemzetiség továbbra is rendezhette szemléit.

• **Mi jött ezután?**

- A magyar művelődési egyesületek kényszerházasságra léptek a szerb kultúregyesületekkel, ami a szerb művelődési egyesületek munkájára is káros hatással volt. Tény az, hogy a kisebbségek voltak azok, amelyek komolyan vették a testvériség-egységet, meg hinni akartak az egyenrangúságban, közben pedig sorra szűntek meg az egyesületeink.

Amikor a Vajdasági Magyar Művelődési Szövetség megalakulására postáztuk a meghívókat, alig találtunk magyar művelődési egyesületet, úgyhogy a művelődési házak magyar szakosztályait hívtuk meg 1992-ben — hallottuk. **Dr. Rehák László**, a Magyarságkutató Tudományos Társaság elnöke, **dr. Hódi Sándor** alelnök és **dr. Szöllősy Vágó László**, a MTT főtítkára volt a kezdeményezője a népkörös összejövételnek, amelyen közfelkiáltással kimondták a művelődési szövetség újjáalakítását. A történelmi VMDK, az MTT és a Népkör adta a kezdeményező bizottság tagjait. Beszélgetőtársunk egyetlen disszonáns hangra emlékszik csak: a szabadkai Dani szerb nyelvű hetilap a kultúrbundhoz hasonlította a szövetséget, ugyanakkor Dobrica Ćosić akkori államelnök táviratban gratulált. Mint Szöllősy Vágó László megemlítette: a tartományi kisebbségügyi titkárság, az anyaországi HTMH, az Illyés Közalapítvány és a magyar oktatási és művelődési minisztérium támogatta a szövetséget. Élénk tevékenységbe kezdtek, s 1994-ben, már megtartották az első felújított ünnepi játékokat, az idei már a 12., de megrendezésre került a 10. amatőr színjátszó találkozó és a 6. kórustalálkozó is.

A szabadkai Népkörben holnap 18 órakor kezdődő összejövételen nem csak a múltról, hanem minden bizonnal a jövőről is szó lesz.

Dr. Szöllősy Vágó László: A kisebbségek hinni akartak az egyenrangúságban

